



ЙОРДА́НІЯ, Йорданське Хашимітське Королівство (Al-Urdunn, Al-Mamlaka al-'Urdunniya al-Nāshimiyyah) — держава у Західній Азії. На Півночі межує з Сирією, на Північному Сході — з Іраком, на Південному Сході і Півдні — із Саудівською Аравією, на Заході — з Ізраїлем. На Південному Заході має вихід до затоки Акаба Червоного моря. Площа 89,3 тис. км². Населення 5,9 млн осіб (2011), переважно араби (98 %). Природний приріст населення 2,3 % (при рівні фертильності 2,6 дитини на одну жінку). Середній вік 23,5 років. Міське населення складає 79 %. Віросповідання: мусульмани-суніти — 98 %, християни — 2 %. Столиця — Амман (1,2 млн осіб; 2008). Найбільші міста: Ез-Зарка, Ірбід, Ар-Русайфа. Адміністративний поділ — 12 мухафаз. Державна мова — арабська. Державний устрій — дуалістична монархія. Глава держави — король. Законодавчий орган — двопалатні Національні збори. Законодавча система Й. не визнає верховенства Міжнародного Верховного суду в Гаазі (Нідерланди). Грошова одиниця — йорданський динар. Член ООН, МВФ, СОТ, Ліги арабських держав.

Історична довідка

Територія сучасної Й. в давнину була заселена семітськими племенами ханаанейців. Від кінця 1 тис. до н. е. — центр давньоарабської Набатейської держави. На початку 2 ст. була завойована римлянами. Від 4 ст. — у складі Візантійської імперії, від 7 ст. — Арабського халіфату, від початку 16 ст. до 1918 — Османської імперії. Під час 1-ї світової війни тер. сучасної Й. була звільнена від турецьких військ. За рішенням Ліги Націй 1920 перейшла під контроль Великої Британії, яка отримала мандат на управління Палестиною. 1921 виокремлено частину території на Сході від річки Йордан в окремий емірат Трансйорданія (сучасна Й.) під управлінням Великої Британії. Від 1946 — формально незалежне Хашимітське Королівство Трансйорданії, союзне Великій Британії. Внаслідок арабо-ізраїльської війни (1948–49) до його складу приєднано західний берег річки Йордан разом із містом Наблус, Бейт-Лахм (Віфлеєм), східну частину Єрусалима та ін. 1950 проголошено єдність Трансйорданії та Східної Палестини у складі Йорданського Хашимітського Королівства. 1957 виведено британські війська з Й. 1967 у результаті ізраїльської агресії проти арабських країн 5,9 тис. км² тер. Й. (на Заході від річки Йордан) окуповано ізраїльськими військами. 1988 Й. відмовилася від претензій на цю територію, від 1991 бере участь у близькосхідних мирних переговорах. Згідно з підписаними 1993 у Вашингтоні документами про мирне врегулювання конфлікту між Ізраїлем та арабськими країнами, Й.

повернуто частину захоплених ізраїльськими військами земель.

Природа

Більша частина території Й. — плоскогір'я, що підвищується зі Сходу на Захід від 500 м до 1000–1500 м над рівнем моря. Найвища точка — гора Рам (1754 м). У західній частині Й. — меридіональна тектонічна западина Гхор (Ель-Гор), заповнена долиною річки Йордан та Мертвим морем (422 м нижче рівня моря). По боках западини простягаються Сирійсько-Палестинські гори. Клімат субтропічний сухий, середземноморський, лише на Північному Заході вологий. Середня температура січня від +8 до +14 °С, липня — +24 °С, у западині Гхор та на Півдні Й. іноді до +50 °С. Головна ріка — Йордан, найбільше озеро — Мертве море. Рослинність на Заході середземноморська, поширені деревочагарникові формації, на Сході — напівпустельна та пустельна, подекуди оази з фініковими пальмами. Характерні представники тваринного світу — газель, гієна, пустельна лисиця, багато видів птахів та плазунів. Національні парки: «Азрак», «Ваді-Рам»; національний заповідник — «Шаумарі».

Економічний і культурний розвиток

Основу економіки складає сфера послуг, зокрема банківська і туристична, видобуток фосфоритів, поташу та мармуру. ВВП становить 7,039 млрд дол. США (2006), у розрахунку на особу — 1500 дол. США. У структурі ВВП сфера послуг складає 85,8 %, промисловість — 10,3 %, сільське господарство — 3,9 %. Сільське господарство спеціалізується на вирощуванні ячменю, пшениці, цитрусових, динь та овочів, а також розведенні овець, кіз, коней, верблюдів, віслуків, свійських птахів. Експортує фосфорити, поташ, мрамор, продовольчі та промислові товари, добрива; імпортує нафту, машини й устаткування, продовольчі та промислові товари, худобу. Основні торговельні партнери: Саудівська Аравія, Індія, Туреччина, Ірак, Італія, Велика Британія, США, Японія. Міжнародний аеропорт — Ель-Джаза, морський порт — Акаба. Серед відомих письменників — Х. Бейдаса, І. аль-Хурі аль-Байтаджалі, М. Сейф-ад-дін аль-Ірані, М.-А. аль-Амрі, І. ан-Наурі, Ф. аль-Касус, Ф. Каавар, Х. ас-Савахірі, М. аль-Атілі.

Серед пам'яток архітектури на території Й. збереглися пам'ятки пізнього палеоліту (наскельні зображення Кільви), неоліту (найдавніший шар поселення Ієрихон), енеоліту та бронзи (мегалітичні гробниці; залишки глинобитних поселень і культових споруд, іноді з розписами; кераміка, ювелірні вироби тощо). Серед найвідоміших — архітектурні спорудження

набатеїв (від 4 ст. до н. е.), зокрема вирубаний у скелях комплекс столиці Набатеїського царства — Петри. Збереглися залишки споруд (переважно культових та житлових) римського (2–3 ст.) і візантійського (4 — початок 7 ст.) періодів. Серед пам'яток арабської культури — замки-резиденції: Мшатта, Хірбет аль-Мафджар, Кусейр-Амра (обидва — 8 ст.). В Ель-Караці й Еш-Шаубеці збереглися замки хрестоносців, в Аджлуні — фортеця арабських емірів Калат ар-Рабат (усі — 12 ст.), в Акабі — форт (14 ст.). Дипломатичні відносини між Україною і Й. встановлено 14 квітня 1992. Важливим кроком у зміцненні українсько-йорданських відносин стало створення 1994 року на базі Національного технічного університету «Київський політехнічний ін-

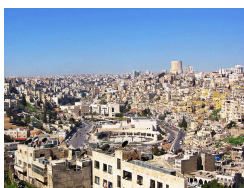
ститут» товариства дружби «Україна-Йорданія».

Рекомендована література

1. Камзин К. З. Водные ресурсы бассейна реки Иордан и арабо-израильский конфликт. Москва, 1998;
2. Аганин А. Р., Соловьева З. А. Современная Иордания. Москва, 2003;
3. Густерин П. В. Города Арабского Востока. Москва, 2007;
4. Нечепан М. Культурна дипломатія України в арабському світі // Україна дипломатична. К., 2010. Вип. 11.

О. О. Бейдик

Фотоілюстрації



Бібліографічний опис:

Йорданія, Йорданське Хашимітське Королівство / О. О. Бейдик // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2011. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-12992>. – Останнє поновлення : 2023.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).